

LUNDS UNIVERSITET
Medicinska fakulteten

Institutionen för hälsovetenskaper
Arbeterapeutprogrammet

Ensamkommande flyktingbarns vardag utifrån ett aktivitetsperspektiv - en intervjustudie med personal

Författare: Ann-Sofie Björk
Annie Wahlström

Handledare: Kristina Orban

Mars, 2015

Kandidatuppsats

Adress: Hälsovetenskaper, Arbeterapi och aktivitetsvetenskap, Box 157, S-221 00

Lund

LUNDS UNIVERSITET

Medicinska fakulteten

Institutionen för Hälsovetenskaper
Arbeterapeutprogrammet

2015-03-31

Ensamkommande flyktingbarns vardag utifrån ett aktivitetsperspektiv - en intervjustudie med personal

Ann-Sofie Björk & Annie Wahlström

Bakgrund: Antalet ensamkommande barn som kommer till Sverige har nästan fördubblats de senaste åren. Dessa barn kan ha blivit utsatta för trauman, vilket tillsammans med kulturkrocken och språkbarriären i det nya landet kan påverka deras skolgång och aktivitetsutförande. **Syfte:** Studiens syfte var att genom personalens uppfattningar och utifrån ett aktivitetsperspektiv studera vardagen för ensamkommande flyktingbarn i väntan på uppehållstillstånd i Sverige. **Metod:** Studien genomfördes som en kvalitativ studie med semistrukturerade intervjuer. Intervjuer har genomförts med åtta personer som i sina yrken regelbundet kommer i kontakt med dessa ungdomar. Data analyserades enligt en kvalitativ innehållsanalys. **Resultat:** Det framkom att ungdomarna har stora möjligheter att välja sina fritidsaktiviteter. De får snabbt börja skolan, där de främst har fokus på att lära sig svenska. Det framkom också att vissa strukturer kan hindra ungdomarna att utföra vissa aktiviteter. Ungdomarna lider ofta av sömnproblem och koncentrationssvårigheter, vilket kan påverka vardagen. **Diskussion:** Risker för aktivitetsobalans och aktivitetsdeprivation diskuteras samt hur dessa risker kan reduceras. Jämförelse görs också med tidigare liknande studier och på vilket sätt en arbetsterapeut skulle kunna hjälpa dessa ungdomar. **Slutsats:** Ungdomarna har en variation i sin aktivitetsrepertoar och en viss möjlighet att påverka sin vardag. Risker finns som kan påverka deras välbefinnande men det finns möjligheter att reducera dessa risker.

Nyckelord: Arbetsterapi, aktivitetsrättvisa, flyktingar, barn, ungdomar, trauma.

Adress: Hälsovetenskaper, Arbetsterapi och aktivitetsvetenskap, Box 157, S-221 00
Lund

LUND UNIVERSITY
Faculty of Medicine

2015-03-31

Everyday life of unaccompanied refugee children seen from an activity perspective - an interview study with personnel

Ann-Sofie Björk & Annie Wahlström

Background: The number of unaccompanied children arriving in Sweden has nearly doubled in the past years. These children may have been exposed to trauma, which together with the cultural clash and language barrier in the new country, can affect their occupational performance. **Aim:** The aim was to, through the view of personnel, study the everyday life of unaccompanied refugee children awaiting a residence permit in Sweden, using an occupational perspective. **Method:** The study was conducted as a qualitative study using semi-structured interviews. Interviews were conducted with eight people who in their professions came into regular contact with these children. Data were analyzed using a qualitative content analysis. **Results:** It appears that the children have good possibilities to choose their leisure activities. They start school rather quickly, where the primary focus is on learning Swedish. It also becomes apparent that certain structures can prevent the children to perform certain activities. They often suffer from sleeping problems and have difficulties concentrating, which can affect everyday life. **Discussion:** Risks of occupational imbalance and occupational deprivation are discussed as well as how these risks can be reduced. There's also a comparison with similar previous studies and in which way an occupational therapist could help these adolescents. **Conclusion:** The adolescents have a variation in their occupational repertoire and some power to influence their everyday lives. There are risks that may affect their well-being but there are also opportunities to reduce these risks.

Keywords: Occupational therapy, occupational justice, refugees, children, adolescents, trauma.

Bachelor thesis
Department of Health Sciences, Occupational Therapy and Occupational Science, Box 157,
S-221 00 Lund

Varmt tack till

Alla deltagare som bidragit med kunskap, erfarenhet och tid.

Kristina Orban för handledning och inspiration genom hela uppsatsprocessen.

Innehåll

1. Bakgrund	6
1.1 Konsekvenser av trauma.....	7
1.2 Arbetsterapi för flyktingbarn	7
1.3 Aktivitetsrättvisa (Occupational Justice).....	9
2. Syfte	10
3. Metod	10
3.1 Design	10
3.2 Urval	10
3.3 Datainsamling	11
3.4 Procedur.....	11
3.5 Dataanalys	12
3.6 Etiska överväganden.....	12
4. Resultat.....	13
4.1. Aktivitet.....	13
4.1.1. Sociala aktiviteter.....	13
4.1.2. Fritidsaktiviteter	14
4.1.3. Hushållsaktiviteter	15
4.1.4 Utbildning	15
4.2. Person	16
4.2.1. Psykiskt mående.....	16
4.2.2. Fysiskt mående.....	17
4.2.3. Tvärkulturell identitet	17
4.3. Delaktighet.....	18
4.3.1. Möjlighet att välja fritidsaktiviteter	18
4.3.2. Regler och strukturer som påverkar möjlighet till aktivitet	18

4.3.3. Möjlighet att påverka	19
5. Diskussion	20
5.1. Metoddiskussion	20
5.2. Resultatdiskussion	21
5.2.1. Aktivitetsobalans.....	22
5.2.2. Aktivitetsdeprivation.....	22
5.2.3. Koppling till arbetsterapi	23
6. Slutsats.....	25
Referenser.....	26
Bilaga 1	30

1. Bakgrund

Det finns många anledningar till varför människor flyr sina hem, det kan handla om naturkatastrofer, krig, förföljelse eller andra kränkningar. Med flykting menas en person som flytt sitt land i välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, religion, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller politisk uppfattning och som befinner sig utanför det land vari han/hon är medborgare och som på grund av tidigare nämnd fruktan inte kan eller inte vill återvända till det landet. (United Nations High Commissioner for Refugees, 1951).

Drygt 45 miljoner människor befinner sig just nu på flykt från sina hem men de flesta lyckas inte ens lämna sitt hemland eller så lyckas de bara ta sig över till grannlandet. Enligt FN:s flyktingkommissariat, UNHCR, är det färre än 10 procent av de människor som drivits på flykt av förföljelse och krig som sökt asyl utanför sina närmaste grannländer (Röda korset, u.å.). 2014 kom 81,301 asylsökande till Sverige. 23,108 av dessa var barn och ungdomar under 18 år och av dessa var 7,049 ensamkommande utan föräldrar eller annan vårdnadshavare, år 2013 var denna siffra 3,852 (Migrationsverket, 2015). Hittills under 2015 har 8,942 asylsökande kommit till Sverige varav 2,864 av dessa är barn och 1,051 är ensamkommande barn (Migrationsverket, 2015).

Ett ensamkommande flyktingbarn är ett barn under 18 år som utan förälder eller annan legal vårdnadshavare kommer till Sverige för att söka asyl (Migrationsverket, 2014). Migrationsverket ser till att barnet placeras i en kommun, som sedan har ansvar för att tillgodose det stöd och hjälp som barnet har rätt till, till exempel boende, skola och god man. Under asylprocessen utreder Migrationsverket om barnet får stanna i Sverige. Om barnet får stanna har sedan kommunen fortsatt ansvar för barnet (Migrationsverket, 2014).

Fazel och Stein (2002) beskriver tre olika steg i vilka flyktingar är utsatta för olika stressorer: (1) när de befinner sig i sitt hemland; (2) under flykten till trygghet; (3) när de måste bosätta sig på sin tillflyktsort. Många av de barn som kommer som flyktingar har varit utsatta för olika slags trauman i sitt hemland, så som våld, separation och förluster, vilket kan påverka deras mentala hälsa (Angel & Hjern, 2004). Det är väldigt vanligt att familjer splittras när de flyr sina länder (Angel & Hjern, 2004). Enligt Heptinstall, Sethna och Taylor (2004) kan dock olika stressorer efter immigrationen påverka flyktingars mentala hälsa till lika stor del som de trauman de eventuellt varit utsatta för innan immigrationen. Dessa stressorer kan bestå av språkproblem, problem med att hitta bostad, finansiella svårigheter, oro över familj som finns kvar i hemlandet, isolering samt osäkerhet kring asylsökningen.

1.1 Konsekvenser av trauma

Ensamkommande flyktingar kan ha olika erfarenheter av trauma (Heptinstall, Sethna och Taylor, 2004). Till följd av detta finns risk för att drabbas av post traumatic stress disorder [PTSD] (posttraumatiskt stressyndrom). Symptomen på PTSD består av tre slag: (1) Återupplevande: den drabbade lider av mardrömmar på natten och/eller plötsligt påkommande minnesbilder under dagen. (2) Undvikande: den drabbade vill inte utsätta sig för associationer till traumat och sitter därför hellre ensam hemma. (3) Förhöjd vakenhetsgrad: den drabbade kan inte slappna av utan är alltid på spänn. Det är vanligt med orolig sömn och spänningssymptom som huvudvärk (Allmänna barnhuset, 2006; Angel & Hjern, 2004). Dessa symptom kan påverka en individs aktiviteter i det dagliga livet. Precin och Champagne (2011) har gjort en studie som visar på den påverkan PTSD har på aktivitetsengagemang. Fallstudien beskriver en kvinna som på grund av sina symptom har svårt att utföra personlig vård, att ta hand om hemmet och att utföra sitt arbete.

Om ett barn drabbas av PTSD kan symtomen försvåra skolsituationen för honom eller henne. Barnet kan lida av rastlöshet och oro (Allmänna barnhuset, 2006) och kan försöka skydda sig från sina påträngande minnen genom att stänga av dessa på olika sätt (Angel & Hjern, 2004). Detta leder ofta till koncentrationssvårigheter och som följd av det kan barnet också få inlärningssvårigheter (Allmänna barnhuset, 2006; Angel & Hjern, 2004). PTSD-symtom kan också ge problem för barnen att hantera sina känslor, delta i konversationer och interagera med andra (Copley, 2011), vilket kan göra det svårt för barnen att skaffa nya vänner och de kan därför hamna utanför gemenskapen. För äldre barn och tonåringar kan detta även ge störningar i identitetsskapandet, till exempel genom att de brådmoget ska bli vuxna eller genom att anta en asocial negativ identitet (Angel & Hjern 2004). De roller de då tar på sig påverkar de aktiviteter de utför (Kielhofner, 2012).

1.2 Arbetsterapi för flyktingbarn

Kielhofner (2012) beskriver mänsklig aktivitet utifrån begreppen: (1) Viljekraft, vilket syftar på motivationen till aktivitet. (2) Vanebildning, vilket är processen där aktiviteter organiseras enligt mönster eller rutiner. (3) Utförandekapacitet, som är de mentala och fysiska förmågor som ligger till grund för ett kompetent utförande (Kielhofner, 2012). När en individ under traumatiska omständigheter tvingas fly sitt hem rubbas många av de rutiner, vanor och roller som har definierat personens aktivitetsutförande. Detta kan leda till svårigheter att engagera sig i även de mest grundläggande aktiviteterna (Whiteford, 2005).

Arbetsterapi har som syfte att hjälpa människor att klara sina vardagliga aktiviteter och

på så sätt uppleva att de har ett meningsfullt liv (Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter, 2014). Målet med arbetsterapi är att klienten ska få ett värdefullt liv i överensstämmelse med hans eller hennes egna önskemål och behov i förhållande till omgivningens krav (Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter, 2005).

Enligt Davis (1999) har arbetsterapeuter en viktig roll i arbetet med flyktingbarn. Hon beskriver att arbetsterapeuten kan hjälpa barnet att förvärva funktionella färdigheter som förstärker barnets förmåga att känna igen känslor, eliminera kognitiva förvrängningar av traumatiska händelser, lösa problem och identifiera mer rationella alternativ för hantering. Detta genom både expressiva kreativa terapier och genom förmedling av kunskap angående tecken på och hantering av post-traumatiskt stressyndrom till barn och anhöriga (Davis, 1999).

Copley, Turpin, Gordon och McLaren skriver i sin artikel från 2011 om utvecklingen av ett arbetsterapiprogram för highschool-elever med flyktingbakgrund. Under projektet kom man fram till att det som bäst hjälpte ungdomarna i deras skolsituation var att träna social kompetens vid aktivitetsutförande i grupp. Detta hjälpte ungdomarna att fungera i klassrumssituationen bättre än individuella interventioner direkt kopplade till klassrummet.

Simó-Algado, Metha, Kronenberg, Cockburn och Kirsh beskriver i sin artikel från 2002 ett preventivt arbetsterapeutiskt projekt för barn som varit med om traumatiska händelser under kriget i Kosovo. Projektet hade som mål att förhindra att de traumatiska upplevelserna barnen haft skulle leda till kroniska eller allvarliga mentala problem. Projektet gick ut på att under arbetsterapeutiska workshops använda olika uttryckstekniker för att underlätta för barnen att uttrycka känslor kring de traumatiska händelserna. Författarna beskriver att expressiva aktiviteter så som konst och berättande fungerar som ett sekundärt medium genom vilket barnen kan kommunicera känslor och tankar. Barns kognitiva utveckling gör det svårt för dem att förstå och direkt prata om abstrakta känslor, så som rädsla, ångest, ilska och hopplöshet. Därför är det viktigt att använda dessa indirekta metoder för att hjälpa barnen att uttrycka och på så vis bearbeta känslor. Författarna beskriver att under projektets gång utvecklades det barnen uttryckte i teckningar, framföranden och lek från mörka teman till mer positiva tankar. Genom projektet fick barnen möjlighet att söka efter och hitta mening i sina upplevelser och skapa meningsfullhet i sina dagliga liv (Simó-Algado et al, 2002).

1.3 Aktivitetsrättvisa (Occupational Justice)

Aktivitetsrättvisa är visionen om en värld som styrs på ett sätt som möjliggör för individer att utvecklas genom att göra vad de anser är mest meningsfullt och användbart för dem själva och deras omgivning (Stadnyk, Townsend & Wilcock, 2010). Aktivitetsrättvisa handlar om att titta på individers och grupperns olika aktivitetsbehov, styrkor och potential och samtidigt beakta frågor som rättigheter, bemyndigande och möjliggörande av möjlighet till aktivitet (Stadnyk, Townsend & Wilcock, 2010). Olika faktorer bidrar till att möjliggöra eller hindra aktivitetsrättvisa. Det kan vara faktorer som ekonomi, regionala och nationella policys, kultur och värderingar som styr hur exempelvis resurser och medel fördelas och som i sin tur påverkar hur olika aktivitetsmöjligheter organiseras (Stadnyk, Townsend & Wilcock, 2010).

De följder som kan uppstå av aktivitetsrättvisa för grupper och individer är aktivitetsobalans, aktivitetsmarginalisering, aktivitetsutanförskap och aktivitetsdeprivation (Stadnyk, Townsend & Wilcock, 2010). Aktivitetsobalans (occupational imbalance) är baserat på ett resonemang att människans hälsa och välbefinnande kräver en variation i individens aktivitetsrepertoar, och syftar på vilken fördelningen av tid en individ har för olika specifika uppgifter. Aktivitetsobalans kan uppstå när en individ inte har tid för något annat än arbete eller när, till exempel, individens familjeansvar blir en sådan stor börda att personen inte har tid för varken arbete eller fritid (Stadnyk, Townsend & Wilcock, 2010).

Aktivitetsmarginalisering (occupational marginalization) uppstår när människor inte har möjlighet att välja och vara delaktiga i aktiviteter, ofta till följd av att individer eller grupper är diskriminerade på grund av, till exempel, ålder, kön, ras eller förmåga.

Aktivitetsmarginalisering exkluderar individer eller grupper från möjligheten att delta i samhällets högre värderade aktiviteter och de är istället förvisade till osynliga eller lägre värderade aktiviteter i vilka de har väldigt lite val eller kontroll (Stadnyk, Townsend & Wilcock, 2010). Aktivitetsutanförskap (occupational alienation) innebär en känsla av isolering, maktlöshet, frustration, förlorande av kontroll och avlägsnande från samhälle eller sig själv som ett resultat av att engagemang i aktivitet inte tillfredsställer inre behov (Wilcock, 2006). Aktivitetsutanförskap kan uppstå då individen upplever vardagen som meningslös (Wilcock, 2006). Aktivitetsdeprivation (occupational deprivation) är ett tillstånd av uteslutning från engagemang i nödvändiga och/eller meningsfulla aktiviteter på grund av faktorer som står utanför individens direkta kontroll (Whiteford, 2000). Dessa faktorer kan vara relaterade till både person och/eller miljö, till exempel en sjukdom eller påverkan på kroppsfunktion, fattigdom eller sociala problem (Bass-Heugen, Henderson, Larson & Matuska, 2005). I flyktingars fall kan aktivitetsdeprivation även bero på faktorer som

trauman, byte av miljö och kultur och de psykiska påfrestningar som flykten kan leda till (Morville & Erlandsson, 2013).

Som tidigare nämnts har det de senare åren kommit fler och fler ensamkommande flyktingbarn till Sverige (Migrationsverket, 2015). För arbetsterapeuter är dessa en relativt ny klientgrupp (Copley, Turpin, Gordon & McLaren, 2011), och det saknas studier som med ett tydligt aktivitetsperspektiv tittar på ensamkommande flyktingbarns tillvaro i Sverige.

2. Syfte

Syftet med studien är att genom personalens uppfattningar och utifrån ett aktivitetsperspektiv studera vardagen för ensamkommande flyktingbarn i väntan på uppehållstillstånd i Sverige.

3. Metod

3.1 Design

Studien är en tvärsnittsstudie och har genomförts som en kvalitativ studie med semistrukturerade intervjuer (Kristensson, 2014). Då målsättningen var att få en djupare förståelse av personalens uppfattningar valdes en kvalitativ ansats.

3.2 Urval

Ett avsiktligt urval har använts, vilket innebär att författarna medvetet valt ut de personer de tror kommer tillföra något till studien (Kristensson, 2014). Författarna har alltså försökt hitta personer som vanligen träffar ensamkommande barn. Detta tillvägagångssätt har använts för att ha kontroll över urvalsprocessen och genom detta kunna intervjua personer i yrkeskategorier som är relevanta för studiens syfte.

Inklusionskriterierna för studien var att deltagarna regelbundet skulle ha arbetat med ensamkommande flyktingbarn i åldrarna 13-18 år under minst ett år. Detta för att de skulle ha hunnit få en överblick över verksamheten samt känna till flyktingbarnens aktivitetsrepertoar och tillgång till aktivitetsmöjligheter. De skulle även arbeta som antingen hälso- och sjukvårdspersonal eller personal på hem för vård eller boende (HVB) för ensamkommande flyktingbarn.

Av tio tillfrågade potentiella deltagare ville nio delta i studien. Av dessa nio föll sedan en bort då denna person inte hade möjlighet att avsätta tid för intervjun. Urvalet bestod till slut av åtta personer, fem kvinnor och tre män (Tabell 1). Två var sjuksköterskor, en

psykolog, tre socionomer, en fritidsledare och en hade masterexamen i socialt arbete. De hade i genomsnitt arbetat med ensamkommande flyktingbarn i fyra år. Fem arbetade på hem för vård och boende (HVB) för ensamkommande flyktingbarn och tre inom hälso- och sjukvården, samtliga i södra Sverige.

Tabell 1. Deltagare

Deltagare	Kön	Utbildning	Arbetsplats	Arbetat (år)
A	Man	Sjuksköterska	Hälso- och sjukvård	2
B	Man	Socionom	HVB-boende	4
C	Man	Fritidsledare	HVB-boende	2,5
D	Kvinna	Socionom	HVB-boende	3
E	Kvinna	Socionom	HVB-boende	3
F	Kvinna	Master i socialt arbete	HVB-boende	3
G	Kvinna	Psykolog	Hälso- och sjukvård	8
H	Kvinna	Sjuksköterska	Hälso- och sjukvård	8

3.3 Datainsamling

Data har samlats in genom semistrukturerade intervjuer (Kristensson, 2014). Inför intervjuerna togs en intervjuguide fram där författarna formulerade ett antal öppna frågor som gav deltagaren möjlighet att fritt berätta om sina erfarenheter (Bilaga 1). Intervjuerna spelades in med hjälp av en diktafon. Intervjuerna varade ungefär 30 minuter och ägde rum på undersökningspersonernas arbetsplatser. Båda författarna var närvarande vid varje intervjutillfälle. Rollerna som huvudintervjuare och bisittare varierades mellan de olika intervjuerna.

För att beakta studiens giltighet (Lundman & Hällgren Graneheim, 2012) genomförde författarna en testintervju med en handläggare på Migrationsverket innan intervjuerna med deltagarna i studien inleddes. För att beakta studiens överförbarhet (Kristensson, 2014; Olsson & Sörensen, 2011) har studiens urval, deltagare, datainsamling och analys tydligt dokumenterats.

3.4 Procedur

Författarna tog kontakt med chefer för elva verksamheter som arbetar med ensamkommande flyktingbarn. Av dessa godkände fem stycken genomförandet av studien i deras respektive verksamheter. Till dessa chefer skickades sedan ytterligare information, projektplan samt

medgivandeblankett, som sedan skickades tillbaka till författarna. Cheferna tillfrågades att ge författarna kontaktuppgifter till personal i deras verksamhet som passade in i studiens inklusionskriterier. Dessa tilltänkta intervjupersoner kontaktades sedan av författarna via mail. Till de som uttryckte vilja att delta i studien skickades förslag på intervjutider och en tid som passade undersökningspersonen bokades in. Författarna skickade även brev med ytterligare information samt en medgivandeblankett som de fick tillbaka vid tidpunkten för intervjun. Intervjun spelades in efter godkännande från deltagaren.

3.5 Dataanalys

Författarna transkriberade fyra intervjuer var. Därefter analyserades texten genom metoden för kvalitativ innehållsanalys enligt Graneheim och Lundman (2004), vilket innebär att texten analyserats med fokus på att hitta skillnader, likheter och mönster. Som rekommenderas av Graneheim och Lundman (2004) inleddes analysprocessen genom att författarna var för sig läste de transkriberade texterna för att sedan diskutera det övergripande intrycket av dem. Därefter plockades meningsbärande enheter, som var relevanta för studiens syfte, ut. Sedan kondenserades innehållet i de meningsbärande enheterna, en process som går ut på att korta ner texten utan att ta bort det väsentliga i enheten (Graneheim & Lundman, 2004). Därefter sattes en kod på varje kondenserad meningsenhet, vilken tydligt reflekterade innehållet i den meningsbärande enheten. Först kodade författarna samma intervju, var för sig, för att kunna jämföra analyserna. När en hög överensstämmelse mellan analyserna framkom gick författarna vidare och kodade hälften av intervjuerna var. Efter detta lästes koderna igenom och sorterades utifrån likheter och skillnader in i underkategorier, som sedan sammanställdes i huvudkategorier (Graneheim & Lundman, 2004). Detta arbete gjorde författarna tillsammans. För att öka studiens trovärdighet granskade författarnas handledare meningsbärande enheter, koder och kategorier så att de överensstämde med intervjuernas innehåll (Lundman & Hällgren Graneheim, 2012).

3.6 Etiska överväganden

Studien var inte politiskt-, religiöst- eller genusbunden samt omfattade inte patientkontakt. Den risk intervjupersonerna utsattes för genom att delta i studien var att uppgifter om dem och deras arbetsplatser skulle ha kunnat röjas, vid oaktsamt hanterande av dessa. En annan risk med studien var att deltagarna ombads att beskriva flyktingbarnens upplevelse av trauman, något som skulle kunna framkalla obehagliga känslor hos deltagarna. En fördel med att genomföra studien var att både författarna och intervjupersonerna får nya perspektiv att se på ensamkommande flyktingbarns vardag. Författarna ansåg att fördelarna med studien var

större än riskerna.

Intervjupersonerna blev informerade om att medverkande i studien var frivilligt och att de utan konsekvenser kunde avsluta sitt deltagande omgående, om så önskades. Efter att ha fått denna information fick deltagarna skriva under ett informerat samtycke (CODEX, 2013; Kristensson, 2014) om de ville medverka. Personuppgifter och insamlad data har behandlats konfidentiellt. Data har förvarats på låsta datorer och i den slutliga uppsatsen är alla uppgifter avidentifierade. Efter examination av uppsatsen kommer råmaterialet att förstöras. Enligt Personuppgiftslagen (SFS 1998:204) ska personer bli informerade om vilka uppgifter om dem som behandlas (CODEX, 2014), vilket har gjorts i denna studie. Dessutom har författarna inte samlat på sig mer personuppgifter än vad som är nödvändigt för ändamålet (SFS 1998:204).

4. Resultat

I innehållsanalysen framkom tre huvudkategorier med respektive tre till fyra underkategorier (Tabell 2). Vid resultatredovisningen presenteras citat från informanterna för att tydligare konkretisera innehållet i underkategorierna.

Tabell 2. Huvudkategorier och underkategorier

Aktivitet	Person	Delaktighet
Sociala aktiviteter	Psykiskt mående	Möjlighet att välja fritidsaktiviteter
Fritidsaktiviteter	Fysiskt mående	Regler och strukturer som påverkar möjlighet till aktivitet
Hushållsaktiviteter	Tvärkulturell identitet	Möjlighet att påverka
Utbildning		

4.1. Aktivitet

4.1.1. Sociala aktiviteter

Något som blir tydligt vid analys av intervjuerna är att det finns en stark gemenskap på boendena och att man umgås mycket. Gemenskapen betonas som något viktigt eftersom

informanterna upplever att barnen ofta är vana vid att umgås i storfamiljer sedan tidigare. Informanterna beskriver boendet som barnens hem och att barnen upplever personal och andra boende som deras nya familj. Det framkommer även att det på boendet kan förekomma gruppträck som kan vara svårt för vissa barn att stå emot. Informanterna beskriver att barnen vanligtvis snabbt skaffar kompisar som de umgås med utanför boendet och att de även kan ta med kompisar hem till boendet.

Informanterna beskriver att det på boendena uppmuntras att barnen ska ha kontakt med sina anhöriga och att detta möjliggörs via datorer och surfplattor. Flertalet av barnen använder sociala medier för att prata med sin familj eller kompisar.

”/.../ många Skypear eller så, pratar med sin familj eller kompisar och sådär, håller kontakten på det sättet med dom som bor långt ifrån.”

Vissa barn har svenska stödfamiljer som de kan åka till någon gång i månaden för att umgås, äta middag och ibland även sova över hos. Detta är olika beroende på vilket boende man bor på.

”/.../ de säger ju ofta såhär 'ja men det här är mina bröder och ni är som min mamma och pappa och ni är min familj nu' /.../”

4.1.2. Fritidsaktiviteter

Informanterna beskriver att barnen har mycket fritidsaktiviteter, både enskilda och tillsammans med de andra på boendet. Fysiska aktiviteter så som att träna på gym, spela fotboll eller simma är populärt och informanterna upplever att många barn tycker det är väldigt bra att kunna träna. Många sitter även vid datorn eller läsplattan och gör skolarbete eller spelar spel och surfar på internet. Informanterna beskriver att det går väldigt fort för barnen att lära sig att hantera datorer även om de inte har någon tidigare erfarenhet av det.

”/.../ så många gör ju det efter skolan, tränar någon sorts fysisk aktivitet. Någon går och simmar på vår simskola på egen hand och tidigare hade vi någon som spelade basket och så /.../”

På boendena anordnas då och då gemensamma aktiviteter så som bowling, bio, utflykter på helgerna och olika sporter i idrottshall. Det kan även handla om att tillsammans testa nya aktiviteter eller lära sig nya färdigheter som att cykla och simma. En informant beskriver även att personalen på boendet inte vill överaktivera barnen på helgerna och betonar att det även är viktigt med vila.

"/.../ men vi brukar ju försöka ha någon lite aktiviteter på helgen. Kanske att man åker till bowlinghallen och spelar bowling, går på bio ibland /.../"

4.1.3. Hushållsaktiviteter

Informanterna upplever att det är viktigt för barnen med rutiner, annars är det risk att de vänder på dygnet. Många av barnen blir väckta på morgonen, eftersom de har svårt att ta sig upp.

Måltiderna på boendena är gemensamma och barnen har olika dagar då de kan vara med och hjälpa till med matlagningen. Uppgifterna från informanterna skiljer sig angående om matlagningsaktiviteterna är frivilliga för barnen eller inte. Barnen har även möjlighet att delta vid inköp av mat. Personalen och barnen hjälps åt att städa gemensamma utrymmen på boendet någon gång i veckan. Barnen tvättar själva sina kläder, efter genomgång av hur maskinerna fungerar och hur man sorterar tvätt. Informanterna berättar att hushållsaktiviteter kan vara något nytt för barnen. Vissa hushållsaktiviteter kan vara svåra att motivera barnen till, men oftast går det bra.

"Ja, för vissa är det ju helt blankt. Många har ju aldrig, liksom, dammsuga vad är det?/.../ Men alltså det är oftast inga problem."

4.1.4 Utbildning

Informanterna berättar att barnen oftast snabbt får börja i skolan. Ibland kan det dock ta lång tid, om skolorna inte har tillräckligt med platser, och då blir barnen otåliga. Målsättningen är att alla ska gå i skolan. Barnens tidigare kunskaper testas för att kunna bestämma deras utbildningsnivå. Som nyanlända har barnen mest svenska i skolan, sedan utökas schemat med praktiska ämnen, så som idrott, musik och bild, och så småningom även med mer teoretiska ämnen som matematik och engelska. Barnen går i vanliga klasser, men har svenska separat.

"Det primära när de kommer hit det är ju att komma igång med skolan, alltså svenskan, det är ju A och O va /.../ våra killar har kommit in på skolan inom en vecka."

Det varierar om barnen har heldagar i skolan eller om de går kortare dagar. Informanterna beskriver att barnen är skötsamma och ambitiösa i skolan, men även att oro över deras situation kan påverka närvaron i skolan. Det framgår att vissa barn anser att de får för lite stimulans i skolan och att de vill lära sig mer. Uppgifterna om kvalitén på undervisningen går isär. En informant anser att skolan inte har resurser nog att ge alla en likvärdig utbildning,

medan en annan tycker att barnen får bra undervisning. På boendena kan barnen få läxhjälp av personalen på kvällarna.

”/.../ alla ska gå i skolan och alla har ju rätt att gå i skolan /.../”

4.2. Person

4.2.1. Psykiskt mående

Det framkommer tydligt vid analysen att många av barnen lider av psykiska besvär på grund av det som hänt i hemlandet och/eller under flykten. När de väl kommer till Sverige fortsätter krisen i väntan på uppehållstillstånd. Informanterna beskriver att barnen ofta tror att det ska bli lättare när de fått uppehållstillstånd, men att då väntan på besked om föräldrarna får komma förlänger krisen.

Informanterna beskriver att barnen har mycket oro för sina familjer. Det kan handla om att familjen befinner sig i ett konfliktområde, att inte längre veta var familjen är någonstans eller att inte veta om de någonsin kommer få träffa sin familj igen.

Det framgår tydligt i materialet att barnen ofta lider av ångest och har sömn-, koncentrations- och inlärningssvårigheter på grund av oro och tankar kring familjen och det som hände kring flykten. Detta kan i sin tur påverka vardagen genom att de kan få svårt att umgås med andra, få problem med skolarbete och svårt att ta in information. En av informanterna beskriver att barnen ibland kan må så dåligt att de inte orkar upprätthålla dagliga rutiner.

”/.../ sen är det ju såhär också, emellanåt mår dom så dåligt så att det här med att normalisera deras dag genom att skaffa dom rutiner, dom orkar inte med det helt enkelt.”

Barnen hanterar och bearbetar sina traumatiska upplevelser på olika sätt, vissa får psykologhjälp, andra samtalar med personalen på boendet eller med en nära vän och vissa vill inte prata med någon. Det framgår också att vissa tränar eller umgås mycket för att distrahera sig från sina tankar. Många äter mediciner för insomning.

Vissa informanter berättar att det inte alltid är ultimat för barnen att bo på boende och att det har förekommit att något barn mått bättre av att bo i familjehem. De upplever dock att det finns få familjer som det skulle fungera att placera barnen hos.

Informanterna beskriver att barnen är resursstarka och har mycket inneboende kraft. Med tanke på vad de har varit med om så är de oerhört välfungerande människor och det finns mycket glädje på boendena.

”Men de allra flesta har varit med om jobbiga grejer. Sen ganska olika hur de hanterar dem. Jag måste säga att jag tycker det, om man tänker på vad de har varit med om så är de oerhört välfungerande människor, liksom. Att man överhuvudtaget klarar av att göra någonting är ju fantastiskt ibland. ”

4.2.2. Fysiskt mående

Informanterna berättar att barnen oftast är friska och klarar sig från till exempel influensor. Samtidigt är det vanligt med andra fysiska krämpor så som ryggont, magont, ledvärk i knän och fötter samt huvudvärk. En informant tror att detta ofta handlar om spänningar i kroppen, att de sitter fel eller tränar för mycket. Ryggproblemen kan även bero på att de när de var små bar tungt, menar en informant. Det framkommer att barnen varit hos både fysioterapeut och arbetsterapeut för att få hjälp med sina fysiska besvär.

”Och ryggproblem och det är ju ofta för att de jobbar sen dom är ganska små, de bär ju tegel, och det är klart är man sju-åtta år och går och bär jättetungt tegel är det ju klart att det påverkar ryggen.”

4.2.3. Tvärkulturell identitet

Informanterna uttrycker hur viktigt det är att barnen får behålla sin kulturella identitet samtidigt som de hittar sin plats i det nya samhället. Barnen är fria att utöva sina respektive religioner och informanterna beskriver hur de på boendena firar de högtider som barnen själva har med sig från sina hemländer. Barnen vet inte alltid varför dessa högtider firas, utan bara att det är tradition. Dessutom firar man på boendena även alla svenska högtider, inklusive barnens födelsedagar.

Informanterna berättar att barnen rekommenderas att behålla vissa seder och vanor som man haft tidigare, till exempel att stiga upp och be varje natt, om barnet tidigare gjort det, eller att tillsammans med personalen laga barnets favoritmat.

” /.../en utav pojkarna han är van att varje natt stiga upp en gång och be tillsammans med sin pappa, det gjorde man och då har jag rekommenderat honom att stiga upp och be varje natt. ”

Även i barnens uppfostran på boendet används vissa seder från barnens hemländer. Informanterna beskriver att alla barn inte är vana vid den mer medbestämmande uppfostran som tillämpas på boendena. Därför använder sig personalen ibland av barnens tidigare erfarenheter genom att fråga vem som hade bestämt i en viss fråga hemma.

En informant berättar att vissa av barnen upplever att de behandlas för mycket som barn, medan en annan informant talar om att det är lätt att dessa barn ofta tas för vuxna.

”/.../ men att man ska kunna ha en tvärkulturell identitet, det tycker vi är jätteviktigt, att man inte ska förkasta det man kommer ifrån /.../ och man ska heller inte förkasta det nya /.../”

4.3. Delaktighet

4.3.1. Möjlighet att välja fritidsaktiviteter

Det framgår tydligt vid intervjuerna att informanterna upplever att barnen själva får välja vad de vill göra på sin fritid, både vad gäller gemensamma aktiviteter på boendet och enskilda aktiviteter, ingen tvingas till något. Varannan månad gör barnet och dennes kontaktperson någon aktivitet tillsammans och även då får barnet önska vad de ska göra.

Informanterna upplever att barnen ofta har en tanke redan när de kommer till Sverige om vad de vill göra på sin fritid, men att det är viktigt att de får information om vilket utbud som finns. Flera av informanterna beskriver att det finns ett stort utbud av aktiviteter för barnen, men att det är enklare att tillgodose de aktiviteter som är populära bland många. Vissa aktiviteter kan vara svårare att tillgodose, till exempel så beskriver ett par av informanterna att barnen ibland inte får vara med och spela i fotbollslag i lokala föreningar eftersom de inte är lika duktiga som de andra spelarna, som har tränat fotboll hela sina liv.

Möjligheten för barnen att ta sig runt i staden eller till sina fritidsaktiviteter varierar, i vissa kommuner får alla busskort och i andra får de cyklar.

”Men de får själva bestämma, så är det något man vill göra så försöker vi ordna så att det går att fixa.”

4.3.2. Regler och strukturer som påverkar möjlighet till aktivitet

På boendena finns det regler och rutiner som barnen ska anpassa sig efter, till exempel finns det tider för när barnen ska vara hemma på kvällarna. Det finns också olika regler på olika boenden vad gäller att ha kompisar som sover över på boendet. Vad gäller egentid så framgår det tydligt att personalen på boendena respekterar att barnen ibland vill lämnas ifred och de har även möjlighet att när som helst vara för sig själva på sina rum. Överlag framgår det att personalen vill ta barnen på allvar och möta dem med respekt.

” /.../ kanske, ja, att dom kanske vill vara upp längre eller vill spela mer TV-spel eller vill sitta längre och titta på TV eller hålla på länge med internet, så /.../ Ofta finns det regler för sånt, ute på dom boenden som finns, så att, får man liksom följa dom.”

Vad gäller ekonomiska förutsättningar framkommer det att de pengar barnen får varje månad inte riktigt räcker till. Till exempel är det svårt att få ekonomin att gå ihop när det ska införskaffas saker inför vintersäsongen. När det handlar om bidrag för fritidsaktiviteter ser det olika ut på olika boenden. På ett boende får barnen pengar som räcker till avgift, men inte till utrustning, vilket begränsar urvalet av aktiviteter. Om barnen vill ta sig utanför staden de bor i får de bekosta det själva. Det framgår även i en intervju att man på boendena arbetar med att barnen ska få fritidsaktiviteter de ska ha råd att hålla på med en längre tid, även efter att de flyttat från boendet.

”Tajt som attan. Dom har ju sina 700 från Migrationsverket /.../ det är ju sådär i början när man kommer hit, speciellt under vintersäsongen, då är det jättemycket som ska införskaffas och 700 kronor kommer man ju inte så långt med.”

4.3.3. Möjlighet att påverka

Barnen har olika kanaler genom vilka de kan uttrycka klagomål och synpunkter. Varje månad har de ett enskilt samtal med sin kontaktperson på boendet. På dessa möten skrivs en genomförandeplan, som styr vad som ska hända kring barnet, vilken ska godkännas av honom eller henne. På boendena har man även husmöten varannan vecka där barnen kan föra fram synpunkter och frågor.

”/.../ först och främst kanske ju det här husmötet som vi har gemensamt då på, på fre... varannan fredag, där dom får komma med åsikter och synpunkter, frågor /.../”

Alla barn har gode män till vilka de kan uttrycka sina åsikter. Barnen ska även träffa en socialsekreterare regelbundet för att diskutera sin situation. Det finns även möjlighet för barnen att lägga fram synpunkter och klagomål till Inspektionen för Vård och Omsorg [IVO], men informanterna berättar att IVO:s information och telefon endast finns på svenska.

För att barnen ska kunna uttrycka sig på sitt hemspråk vid husmöten och i kontakt med olika samhällsinstanser används tolk. En av informanterna beskriver att vi i vårt samhälle förutsätter att människor säger vad de tycker, men att en del av dessa barn kommer från sammanhang där det är förbjudet för yngre personer att uttrycka sina åsikter. En av

informanterna uttrycker att barnen kan förändra mycket i sina liv, men inte allt, till exempel är de maktlösa i asylprocessen.

”För mycket kan man förändra i sitt liv, men allt kan man ju inte påverka och när de kommer hit är de ju maktlösa i den processen, att om man får stanna i Sverige eller inte.”

5. Diskussion

5.1. Metoddiskussion

Syftet med studien var att genom personalens uppfattningar och utifrån ett aktivitetsperspektiv studera vardagen för ensamkommande flyktingbarn i väntan på uppehållstillstånd i Sverige. För att uppfylla detta syfte valde författarna en kvalitativ intervjustudie. Metoden valdes för att få en djupare inblick i ungdomarnas vardag.

Urvalskriterierna för studien var att undersökningspersonerna regelbundet skulle ha arbetat med ensamkommande flyktingbarn i åldrarna 13-18 år under minst ett år. Detta för att de skulle ha en så god bild av ungdomarnas vardag som möjligt. De skulle även arbeta som antingen hälso- och sjukvårdspersonal eller personal på hem för vård eller boende (HVB) för ensamkommande flyktingbarn. Författarna valde att inkludera både boendepersonal och hälso- och sjukvårdspersonal för att få olika perspektiv på ungdomarnas situation och vardag. Anledningen till att författarna valde att intervjua personal istället för ungdomarna själva var att det rent praktiskt hade varit svårare med tanke på framförallt språkbarriärer. Dessutom hade det funnits en etisk problematik i att intervjua minderåriga, som dessutom befinner sig i en utsatt situation. Inom ramen för en kandidatuppsats valde därför författarna att intervjua personal istället. En positiv aspekt av att intervjua personalen var att de har en god inblick i ungdomarnas möjligheter till aktivitet i samhället samt vilka strukturer som påverkar ungdomarnas liv. Det som däremot saknas när det inte är ungdomarna själva som intervjuats är ungdomarnas egna upplevelser, tankar och känslor.

Bortfallet i studien uppgick till en person, till följd av att personen inte hade möjlighet att avsätta tid för intervjun. Tiden som var avsedd för intervjun passade inte deltagaren och på grund av tidsbrist i datainsamlingen avsattes inte en annan tid.

Datainsamlingen genomfördes med semistrukturerade intervjuer. Författarna använde sig av en intervjuguide bestående av ett antal öppna frågor, men ställde även följdfrågor. Frågorna i intervjuguiden var kopplade till studiens syfte och genom en semistrukturerad intervju ville författarna ge deltagarna möjlighet att utveckla sina svar och på så sätt kunna få

mer och djupare information. På grund av valet av intervjumetod och att författarna intervjuade personer från olika verksamheter blev fokus i intervjuerna lite olika. Författarna anser att detta var positivt för studien genom att det gav en bredare bild av ensamkommande flyktingbarns vardag. Enligt Lundman och Hällgren Graneheim (2012) ökar även studiens giltighet när personer med olika erfarenhet intervjuas.

Intervjumaterialet analyserades genom en manifest innehållsanalys. Den manifesta analysen handlar om att titta på det uppenbara innehållet i intervjuerna och med hjälp av kategorier uttrycka innehållet på ett beskrivande sätt (Lundman & Hällgren Graneheim, 2012). Enligt Graneheim och Lundman (2004) finns det dock en viss nivå av tolkning inom den kvalitativa innehållsanalysen oavsett om ansatsen är manifest eller latent. Det här är viktigt att ta hänsyn till när resultatets trovärdighet diskuteras. Därför återkopplades meningsbärande enheter, koder och kategorier, under hela analysprocessen, till ursprungsintervjuerna. På detta sätt tog författarna alltid hänsyn till den ursprungliga kontexten vid analyseringen. Författarna gjorde även stora delar av analysarbetet gemensamt, vilket ökar resultatets tillförlitlighet (Lundman & Hällgren Graneheim, 2012).

Enligt Lundman och Hällgren Graneheim (2012) ger en noggrann beskrivning av urval och analysarbete, samt presentation av citat från intervjuerna, läsarna en större möjlighet att bedöma studiens giltighet. För att underlätta bedömningen av studiens överförbarhet ska även deltagare och datainsamling dokumenteras noga. Författarna har tagit detta i beaktande vid utarbetning av metodavsnittet och tydligt beskrivit urval, deltagare, datainsamling och analysarbete.

5.2. Resultatdiskussion

I resultatet framgår det att informanterna upplever att ungdomarna har en varierande aktivitetsrepertoar. Ungdomarna verkar dock uppleva oro och ångest som kan påverka deras aktivitetsutförande. Det framgår även att det finns strukturer i omgivningen som kan ha positiv eller negativ inverkan på ungdomarnas möjlighet till att påverka sin vardag. Detta framkommer även i den studie som Malmsten (2014) gjort om ensamkommande flyktingbarns upplevelse av sin tid i transitboenden i Malmö. Till exempel framgår det, liksom i denna studie, att ungdomarna kan ha svårt att sova till följd av oro och mardrömmar och att de använder aktiviteter för att slippa tänka på det som oroar dem. Malmsten (2014) har i sin studie intervjuat flyktingbarnen själva. Att resultaten från Malmstens studie i mycket liknar de resultat som framkommit i denna studie stärker trovärdigheten i de fynd som gjorts här.

I resultatet framkommer att det kan finnas vissa risker för aktivitetsobalans och aktivitetsdeprivation för ungdomarna i deras vardag. Då det inte framkommit att ungdomarna är diskriminerade eller att de upplever att vardagens aktiviteter inte har någon mening eller uppfyller inre behov diskuteras endast aktivitetsobalans och aktivitetsdeprivation och inte aktivitetsmarginalisering eller aktivitetsutanförskap.

5.2.1. Aktivitetsobalans

Det framgår tydligt i resultatet att ungdomarna har aktiviteter som kan sättas in under var och en av kategorierna i Model of Human Occupation [MOHO] (Kielhofner, 2012). De går i skolan vilket placeras under kategorin produktivitet, deras fritidssysselsättningar hamnar under lek och den tvätt, städning och matlagning de har på boendet hamnar under aktiviteter i dagliga livet.

Aktivitetsobalans (Wilcock, 2006) är en subjektiv upplevelse och då författarna inte har tagit del av ungdomarnas syn på sin egen vardag kan det endast spekuleras om huruvida de har aktivitetsbalans eller inte. Övergripande ser det ut som att dessa ungdomar har en god aktivitetsbalans, men tittar man närmare kan man se riskfaktorer för aktivitetsobalans. Det är till exempel vanligt med sömnproblem hos ungdomarna och god sömn är en förutsättning för aktivitet. Om de inte får tillräckligt med sömn kan det bli svårt för dem att orka med vardagens aktiviteter vilket kan leda till aktivitetsobalans. Något annat som kan anses vara en riskfaktor är att vissa ungdomar tränar väldigt mycket för att hålla tankarna borta. Även det faktum att de, när de kommer till Sverige, får väldigt mycket valmöjligheter bland fritidsaktiviteter kan, om det blir överväldigande, leda till obalans.

Aktivitetsobalans resulterar i nedsatt välbefinnande (Wilcock, 2006). Arbetsterapeuter arbetar för att främja hälsa och välbefinnande genom aktivitet, detta genom att möjliggöra för individen att utföra aktiviteter som ökar dennes förmåga till att leva ett meningsfullt liv (Wilcock, 2006). Aktivitetsbalans kan upplevas i form av att man gör olika aktiviteter som ger personen mening i livet på olika sätt (Backman, 2010). Att uppleva vardagsaktiviteter som meningsfulla, begripliga och hanterbara är kärnvariabler i att skapa känsla av sammanhang som i sin tur påverkar hälsa och välbefinnande (Antonovsky, 1991).

5.2.2. Aktivitetsdeprivation

Det framgår i resultatet att informanterna anser att ungdomarna utför många olika aktiviteter, både fritidsaktiviteter, ADL-aktiviteter och skola, i sin vardag. Enligt Morville och Erlandsson (2013) kan aktivitetsdeprivation, i flyktingars fall, bero på faktorer som trauman,

byte av miljö och kultur och de psykiska påfrestningar som flykten kan leda till. Även om det framkommer i resultatet att ungdomarnas psykiska mående ibland hindrar dem från att delta i exempelvis sociala aktiviteter verkar det, enligt informanterna, inte påverka deras aktivitetsutförande i någon större utsträckning. I Morville och Erlandssons studie från 2013 berodde flyktingarnas aktivitetsdeprivation på en brist på aktiviteter på boendet. Informanterna uttrycker att detta inte verkar vara ett rådande problem.

I resultatet framgår det att ungdomarna i stor utsträckning har möjligheten att välja sina fritidsaktiviteter. Dock begränsar utbudet valmöjligheten och det är lättare att tillgodose aktiviteter som är populära bland många. Ibland verkar utbudet finnas, men strukturer i omgivningen kan hindra ungdomarna från att delta i önskade aktiviteter. Eftersom dessa strukturer kan hindra ungdomarna från att delta i meningsfulla aktiviteter, skulle det kunna argumenteras för att ungdomarna i dessa sammanhang upplever aktivitetsdeprivation (Whiteford, 2000). Ett exempel på en struktur som kan bidra till aktivitetsdeprivation för dessa ungdomar är deras ekonomi. Det framkommer i resultatet att de pengar ungdomarna har tillgång till inte är tillräckliga, till exempel räcker inte bidraget för fritidsaktiviteter till alla tillgängliga aktiviteter. Även ungdomarnas framtida ekonomi verkar styra vad de kan ha för fritidsaktiviteter medan de bor på boendet, då de helst ska göra det de kommer ha råd med i framtiden. Enligt MOHO upprätthålls och formas människors liv av vad de gör (Kielhofner, 2012). Vad människor gör kan i sin tur möjliggöras eller hindras av sociala, politiska och ekonomiska faktorer (Kielhofner, 2012). Enligt Kielhofner, de Las Heras och Suarez-Balcazar (2011) kan både en persons viljekraft, vanebildning och utförandekapacitet påverkas negativt när dessa faktorer skapar social orättvisa för henne eller honom. Att ungdomarna i vissa fall kan utsättas för aktivitetsdeprivation skulle alltså kunna få som följd att de faktorer som är grunden för deras aktivitetsutförande påverkas negativt.

Whiteford (2000) beskriver också språket som oerhört viktigt för att kunna delta i det nya samhället. Enligt resultatet i denna studie ska ungdomarna börja gå i skola och lära sig svenska så fort som möjligt när de kommer till Sverige. Detta är alltså en mycket positiv aspekt för att göra det möjligt för ungdomarna att bli mer delaktiga i det nya samhället.

5.2.3. Koppling till arbetsterapi

De huvudkategorier som framkommer i resultatet av denna studie stämmer väl överens med the Person-Environment-Occupation Model [PEO-modellen](Law et al., 1996). Resultatet belyser aspekter kring ungdomarnas egna individuella förutsättningar, miljöns inverkan på deras möjlighet till delaktighet samt deras dagliga aktiviteter. Enligt PEO-modellen (Law et

al., 1996) medför en hög kompatibilitet mellan dessa ett optimalt aktivitetsutförande. Ensamkommande barn och ungdomar har med sig en bakgrund bestående av olika upplevelser, roller och vanor från hemlandet och flykten när de kommer till Sverige. Här möter de en helt ny kultur med nya krav och nya aktiviteter. Detta kan skapa en obalans mellan person, miljö och aktivitet och på så sätt påverka ungdomens aktivitetsutförande. I resultatet framkommer det även att ungdomarna ibland mår så psykiskt dåligt att de inte orkar upprätthålla dagliga rutiner. Personkomponenten är då inte kompatibel med aktivitets- och miljökomponenterna och om det fortgår en längre tid skulle ungdomen kunna uppleva aktivitetsobalans. Med utgångspunkt i PEO-modellen (Law et al., 1996) skulle arbetsterapeuter kunna genomföra interventioner som adresserar både ungdomens kapacitet och förutsättningar, miljön han eller hon befinner sig i och de aktiviteter som han eller hon vill göra för att förbättra ungdomens aktivitetsutförande och aktivitetsbalans.

Det framgår i resultatet att informanterna anser att ungdomarna har många aktiviteter att välja mellan i sin vardag. De aktiviteter som erbjuds på boendet och i samhället har sin grund i det som anses vara meningsfullt i det svenska samhället. Att ungdomarna väljer att göra vissa aktiviteter de blivit erbjudna behöver alltså inte betyda att ungdomarna tycker att dessa aktiviteter är meningsfulla. Erlandsson och Persson (2014) menar att en aktivitet får sin mening när den utförs av en unik individ, med specifika förutsättningar och sammanhang. Individens hopp och förväntningar är det som ger aktiviteten mening. Ikiugu och Ciaravino (2007) beskriver vikten av meningsfulla aktiviteter inom psykosocial arbetsterapi. De menar att användandet av meningsfulla aktiviteter i arbetsterapi tar tillvara klientens förmågor och hjälper henne eller honom att uppfylla roller och nå personliga mål. Meningsfulla aktiviteter ökar även klientens känsla av kompetens och skicklighet i vardagen. Ikiugu och Ciaravino (2007) beskriver hur förändring hos klienten kan underlättas, genom att använda meningsfulla aktiviteter, på följande sätt:

”Change occurs as a result of the client gaining knowledge, acquiring new skills, learning or relearning how to use capabilities, being able to identify abilities and limitations, developing new interests, learning how to use time effectively, broadening recreational and work opportunities, and increasing the network of people in his or her life as a result of engaging in the occupation.” (s. 132)

Genom att ta tillvara på de aktiviteter som barnen och ungdomarna tycker är meningsfulla skulle alltså en arbetsterapeut kunna hjälpa dem att både uppleva aktivitetsbalans i tillvaron, öka tilltron till deras egen förmåga och hitta en plats i samhället.

I resultatet framkommer att ungdomarna har olika sätt att uttrycka sina tankar och känslor på. Vissa pratar om sina tidigare upplevelser, andra vill inte berätta och vissa tränar eller umgås med andra för att slippa tänka. Simó-Algado et al. (2002) har, som tidigare nämnts, gjort en studie där de använde kreativa uttryckssätt för att hjälpa barn och ungdomar som varit utsatta för krig att bearbeta sina upplevelser. Att på detta sätt använda aktivitet för att bearbeta och ge utlopp för tankar och känslor skulle alltså kunna vara en väg för de ungdomar som behöver nya sätt att uttrycka sig på. Som nämnts ovan måste aktiviteter vara meningsfulla för att de ska leda till förändring och därför bör kreativa uttryckssätt inte vara något som alla barn och ungdomar ska göra, utan endast de som ser det som meningsfullt.

6. Slutsats

Studien har, genom informanternas ögon, gett en inblick i ensamkommande flyktingbarns vardag i Sverige. Enligt informanterna har ungdomarna möjlighet till en bred variation på sina aktiviteter. Det finns dock risker för både aktivitetsobalans och aktivitetsdeprivation. Till exempel skulle dålig sömn kunna leda till en upplevelse av aktivitetsobalans och den dåliga ekonomin skulle kunna leda till aktivitetsdeprivation.

Författarna tror att det finns stora möjligheter för arbetsterapeuter att hjälpa ungdomarna i deras vardag. Genom tydligt aktivitetsbaserade interventioner kan arbetsterapeuten tillsammans med ungdomarna ta tillvara på deras meningsfulla aktiviteter och hjälpa dem att hitta en balans i tillvaron, samt att hitta en plats i samhället.

I resultatet framgår det att ungdomarna har mycket oro och ångest till följd av det som hänt i hemlandet och under flykten. Utifrån detta vore det intressant att göra vidare studier kring dessa ungdomars upplevelse av känsla av sammanhang. Då denna studie har utgått från personalens perspektiv på ungdomarnas vardag tycker författarna att det bör göras ytterligare studier där ungdomarna är i fokus och får berätta om sin vardag utifrån deras egna perspektiv. Författarna tycker det är viktigt att ta reda på hur ungdomarna upplever sina möjligheter att påverka sin vardag och sin roll i samhället.

Referenser

- Allmänna barnhuset (2006). *Satsa på barnens vardagsmiljöer: mottagande och introduktion av flyktingbarn och ungdomar*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna barnhuset.
- Angel, B., & Hjern, A. (2004). *Att möta flyktingar*. (2., [utök. och uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Antonovsky, A. (1991). *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur och kultur.
- Backman, C. L. (2010). Occupational balance and well-being. In C. H. Christiansen & E. A. Townsend (Eds.). *Introduction to occupation: the art and science of living; new multidisciplinary perspectives for understanding human occupation as a central feature of individual experience and social organization*. (2nd ed., pp. 231-249) Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Bass-Haugen, J., Henderson, M.L., Larson, B.A., & Matuska, K. (2005). Occupational issues of concern in populations. In C.H. Christiansen, C.M. Baum, & J. Bass-Haugen (Eds.), *Occupational Therapy: Performance, participation and well-being*. (3rd ed., pp. 166-187). Thorofare, NJ: SLACK Incorporated.
- CODEX. (2013). *Informerat samtycke*. Hämtad 22 maj, 2014, från CODEX, <http://www.codex.vr.se/manniska2.shtml>
- CODEX. (2014). *Personuppgifter*. Hämtad 22 maj, 2014, från CODEX, <http://www.codex.vr.se/agande4.shtml>
- Copley, J., Turpin, M., Gordon, S., & McLaren, C. (2011). Development and evaluation of an occupational therapy program for refugee high school students. *Australian Occupational Therapy Journal*, 58, 310-316.
- Davis, J. J. (1999). Effects of trauma on children: Occupational therapy to support recovery. *Occupational Therapy International*, 6(2), 126-142.
- Erlandsson, L-K., & Persson, D. (2014) *ValMO-modellen: ett redskap för aktivitetsbaserad arbetsterapi*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

- Fazel, M., & Stein, A. (2002). The mental health of refugee children. *Archives Of Disease In Childhood*, 87(5), 366-370.
- Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter. (2005). *Etisk kod för arbetsterapeuter*. Nacka: Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter.
- Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter. (2014). *Vad är arbetsterapi?* Hämtad 14 maj, 2014, från <http://fsa.se/Fakta-om-arbetsterapi/>
- Graneheim, U., & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24(10), 105-112. doi:10.1016/j.nedt.2003.10.001
- Heptinstall, E., Sethna, V., & Taylor, E. (2004). PTSD and depression in refugee children. Associations with pre-migration trauma and post-migration stress. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 13(6), 373-380.
- Ikiugu, M. N., & Ciaravino, E. A. (2007). *Psychosocial conceptual practice models in occupational therapy: building adaptive capability*. St. Louis: Mosby.
- Kielhofner, G. (2012). *Model of Human Occupation – Teori och tillämpning*. Lund: Studentlitteratur.
- Kielhofner, G., de Las Heras, C. G., & Suarez- Balcazar, Y. (2011). Human occupation as a tool for understanding and promoting social justice. In F. Kronenberg, N. Pollard & D. Sakellariou, (Eds.), *Occupational Therapies without borders. Volume 2: Towards an ecology of occupation-based practices*. (pp. 269-278). Edinburgh: Elsevier Churchill Livingstone.
- Kristensson, J. (2014) *Handbok i uppsatsskrivande och forskningsmetodik för studenter inom hälso- och vårdvetenskap*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Law, M., Cooper, B., Strong, S., Stewart, D., Rigby, P., & Letts, L. (1996). The person-environment-occupation model: A transactive approach to occupational performance. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 63(1), 9-23.

- Lundman, B., & Hällgren Graneheim, U. (2012). Kvalitativ innehållsanalys. I M. Granskär & B. Höglund-Nielsen (Red.), *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård* (s. 187-201). Lund: Studentlitteratur.
- Malmsten, J. (2014). Unaccompanied children living in transitional houses – voices from Sweden. *International Journal of Migration, Health and Social Care*. 10(1), 18-35. doi:10.1108/IJMHC-10-2013-0037
- Migrationsverket. (2014). *Asylprocessen*. Hämtad 30 mars, 2015, från <http://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Gode-man/Asylprocessen.html>
- Migrationsverket. (2015). *Aktuell statistik*. Hämtad 13 mars, 2015, från <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Aktuell-statistik.html>
- Migrationsverket. (2015). *Om ensamkommande barn och ungdomar*. Hämtad 30 mars, 2015, från <http://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-ensamkommande-barn-och-ungdomar.html>
- Morville, A., & Erlandsson, L. (2013). The experience of occupational deprivation in an asylum centre: The narratives of three men. *Journal Of Occupational Science*, 20(3), 212-223. doi:10.1080/14427591.2013.808976
- Olsson, H., & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen: Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber.
- Polit, D. F., & Beck, C. T. (2011). *Nursing Research Generating and Assessing Evidence for Nursing Practice*. (9th ed.) Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Precin, P., & Champagne, T. (2011). The influence of posttraumatic stress disorder, depression, and sensory processing patterns on occupational engagement: a case study. *Work*, 38(1), 67-75. doi:10.3233/WOR-2011-1105
- Röda korset. (u.å.). *Migration – att lämna sitt land*. Hämtad 13 maj, 2014, från <http://www.redcross.se/teman/migration/>
- SFS 1998:204. *Personuppgiftslagen*. Stockholm: Justitiedepartementet. Hämtad 22 maj, 2014, från Sveriges Riksdag, <http://www.riksdagen.se/sv/Dokument->

Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Personuppgiftslag-1998204_sfs-1998-204/?bet=1998:204

Simó-Algado, S., Mehta, N., Kronenberg, F., Cockburn, L., & Kirsh, B. (2002). Occupational therapy intervention with children survivors of war. *Canadian Journal Of Occupational Therapy*, 69(4), 205-217.

Stadnyk, R. L., Townsend, E. A., & Wilcock, A. A. (2010). Occupational justice. In C. H. Christiansen & E. A. Townsend (Eds.). *Introduction to occupation: the art and science of living; new multidisciplinary perspectives for understanding human occupation as a central feature of individual experience and social organization*. (2nd ed., pp. 329-358) Upper Saddle River, NJ: Pearson.

United Nations High Commissioner for Refugees. (1951). *Convention and protocol relating to the status of refugees*. Genève: United Nations High Commissioner for Refugees.

Whiteford, G. (2000). Occupational Deprivation: Global Challenge in the New Millennium. *British Journal Of Occupational Therapy*, 63(5), 200-204.

Whiteford, G. (2005). Understanding the occupational deprivation of refugees: a case study from Kosovo. *Canadian Journal Of Occupational Therapy*, 72(2), 78-88.

Whiteford, G. (2010). Occupational deprivation: Understanding limited participation. In C. H. Christiansen, & E. A. Townsend (Eds.). *Introduction to occupation: the art and science of living; new multidisciplinary perspectives for understanding human occupation as a central feature of individual experience and social organization*. (2nd ed., pp. 231-249) Upper Saddle River, NJ: Pearson, cop. 2010.

Wilcock, A.A. (2006). *An occupational perspective of health*. (2nd ed.) Thorofare, N.J.: Slack.

Bilaga 1

Intervjuguide

Kan du i korthet beskriva vad ditt arbete går ut på?

Hur länge har du haft detta arbete?

Hur ofta kommer du i kontakt med ensamkommande flyktingbarn i ditt arbete?

Hur arbetar du med de ensamkommande flyktingbarnen?

Hur ser en vanlig dag ut för barnen?

Vilken möjlighet upplever du att barnen har att själva välja sina aktiviteter?

Hur uttrycker barnen de traumatiska upplevelser de varit med om? Hur påverkar de traumatiska upplevelserna deras vardag?

Hur får barnen möjlighet att uttrycka sina kulturella traditioner i kontakten med er verksamhet?

Hur märks det att ni i er verksamhet beaktar FN:s Barnkonvention? (exempel: Hur respekteras barnens privatliv?)

Ser du några behov hos dessa barn som för tillfället inte uppfylls?